

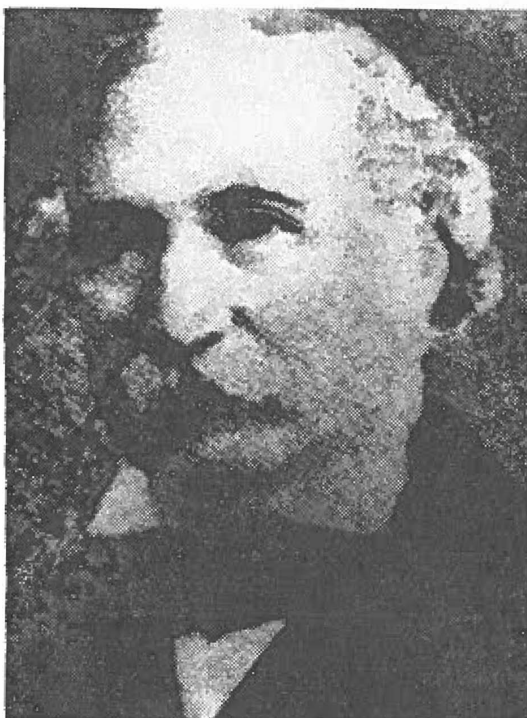
Dr. ANASTASIE FĂTU (1816 – 1886)

M. LEOCOV

Botaniștii și medicii țării omagiază împlinirea a 100 de ani de la moartea (3 03 1886) Dr. Anastasie Fătu, una din cele mai prestigioase figuri ale învățămîntului, științei și culturii românești din a doua jumătate a veacului trecut.

S-a născut la 2 ianuarie 1816 în satul Mușata, com. Berezeni, din ținutul Fălciului, astăzi jud. Vaslui, fiind fiul lui Vasile Fătu (preot în acel sat) și al soției sale, Ana.

După absolvirea, în mod strălucit, a gimnaziului Vasilian din Iași, este trimis, în anul 1834, ca bursier al statului, la studii în Viena, pentru a urma cursurile Facultății de Drept, unde obține, în anul 1842, diploma de „Doctor în drept”. În timpul studiilor, dîndu-și seama că, așa cum remarcă mai tîrziu V.A. Urechia în răspunsul său la discursul de recepție a Dr. Fătu la primirea sa

ca membru al Academiei Române : „într-o țară văduvă de libertate, în țara biciului și a nedreptelor privilegii, nu avea ce căuta un doctor în drept și unde ru și-ar fi putut afirma concepțiile de dreptate și de libertate pe care le deprinsese de la părinți și apoi de la cursuri și din cărți”, renunță la această carieră bănoasă, dar lipsită de mulțumiri sufletești curate și, încă din 1839, se înscrie și urmează, tot la Viena, cursurile Facultății de Medicină. Din aceste motive, în anul 1843 pleacă la Paris, ca trimis de stat, pentru a continua studiul medicinei la Sorbona : „la noi lipsuri și nevoi”, cum zicea V.A. Urechia, de unde se întoarce în țară,

În anul 1847 cu cel de al doilea titlu, de doctor în medicină de la Sorbona, și se dedică, îndeosebi, activității din domeniul medico-sanitar și didactic.

Revenit în țară, cu hotărârea fermă de a-și închina întreaga viață luptei pentru instaurarea unor rînduiri umanitare și civilizate în organizarea sănătății publice, și de a întreprinde acțiuni sistematice pentru introducerea și promovarea științei și culturii, el solicită Comitetului Sănătății din Moldova să i se aprobe libera practică ca medic. Comitetul doctoricesc l-a supus la examen scris și oral și s-a încredințat că Dl. Fătu este înzestrat cu științele vrednice de prețuire și se poate învoi libera practică ca Dr. de medicină.

Ca urmare este numit și funcționează, mai întâi, ca medic de „cvartal — de circumscripție — 1848 — 1852 și ca medic al Regimentului 2 miliție (1849) inaugurînd, în orașul Iași, sistemul de consultații fără plată pentru cei săraci și lipsiți de mijloace materiale, devenind (după cum spune V.A. Urechia) „medicul săracului și consolator al suferindului“.

În calitate de medic al Regimentului 2 de miliție, în anul 1863, publică lucrarea: Proiect de organizare a poliției sanitare în România.

În anul 1852 (7 oct.) Dr. Fătu este numit, de către domnitorul Grigore Al. Ghica, profesor și administrator al Institutului Gregorian, spital pe lângă care el înființează o școală de moșit. Pentru această școală el a redactat, în anul 1852 Manualul pentru învățătura moșetor. Pînă la această dată el mai scrie unele articole de interes medical în „Gazeta de Moldavia” și-n alte periodice. Tot în această perioadă a publicat lucrările: Învățătura dietetică relativă la scrofule, Iași, 1850; Monografia despre friguri, Iași, 1859; Descrierea și întrebuintarea apei simple și a apelor minerale din Moldova, 1851.

În anul 1857 Dr. An. Fătu publică în „Jurnalul de agricultură”, de sub redacția marelui agronom și om de știință Ion Ionescu de la Brad, o serie de articole din care reese preocuparea sa pentru mai buna organizare a Institutului Gregorian și a igienei publice.

În perioada anilor 1863—1885 Dr. An. Fătu îndeplinește funcția de medic al Spitalului „Sfîntul Spiridon”, de epitrop al Casei Sf. Spiridon (1877 și 1880) și pe cea de profesor de medicină populară la Seminarul „Veniamin Costachi” de la Socola (1872).

Convins fiind de necesitatea înființării și la noi a spitalelor pentru copii și însuflețit fiind de generozitatea sa filantropică, el face, la 1 noiembrie 1876, donația unui fond de 17 000 franci Casei Sf. Spiridon, pentru ca din venitul lor, de 10%, să se întrețină 5 paturi de copii bolnavi sub 10 ani. În cererea de donație el consemnează următoarele: „Considerăm că deși în toate țările civilizate sînt spitale destinate pentru tratarea copiilor bolnavi, totuși, alît spitalul Casei Sf. Spiridon, cîl și spitalele sale filiale sînt destinate numai pentru tratarea bolnavilor adulți, iar bolnavii mai mici de 10 ani nu se primesc în aceste spitale. Pătruns fiind de necesitatea de a se acorda ajutor copiilor bolnavi, vin a declara că ofer Casei Sf. Spiridon suma de 17 000 franci, capital din al cărui procent, calculat la 10%, să se întrețină un număr de 5 paturi de bolnavi, copii și copile în etate mai joasă de 10 ani”. Și mai departe precizează: „În aceste paturi se vor trata copii de ambele sexe ai cetățenilor români sârmani (săraci), după regulile adoptate în spitalul dependent de Casa Sf. Spiridon”. Apoi adaugă: „Sînt convins că bunii noștri compatrioți se vor pătrunde, ca și mine, de imperioasa necesitate a înființării unui spital destinat numai copiilor bolnavi“.

Donația a fost acceptată, iar Dr. Fătu a fost însărcinat să elaboreze regulamentul pentru primirea copiilor în acest spital, spital care a funcționat în localul de pe str. Pașcanu. Din nefericire, acest regulament nu ni s-a păstrat.

Funcționând ca profesor la Seminarul de la Socola, catedra de medicină populară, și ca medic al acestui seminar, Dr. Fătu a elaborat, în anul 1871, un Manual de Medicină practică populară care cuprinde 1 021 de pagini tipărite. În prefața acestei lucrări el spune : „a scris-o fiindcă s-a gândit ca preoții să dea sfaturi poporului în lipsa medicilor de la țară. Preoții să cunoască cauzele producătoare de boli și simptomele lor, spre a se feri de ele și, totodată, să dea îndrumări oamenilor din popor“.

Dr. An. Fătu n-a fost numai medic, ci a fost și un mare naturalist, un mare filantrop, un mare dascăl și om de știință.

Ca naturalist el s-a evidențiat, în primul rând, prin înființarea la Iași, la 1856, prin propriile sale mijloace, a primei grădini botanice din România. Scopul înființării acestei grădini, așa după cum el însuși o mărturiseste, era : „de a îmbunătăți salubritatea Iașilor și de a îndruma junimea studioasă la învățarea botanicii și a procura iubitorilor de științe naturale ocaziunea de a contempla frumusețile naturii în momentele lor de repaos“.

Pentru amenajarea locului mocirlos pe care l-a cumpărat pentru înființarea acestei grădini, care se află acum pe terenul cuprins între străzile : Fătu, Florilor și Ripa Galbenă, el a cheltuit suma de 50 000 lei. Distribuția plantelor în grădină a fost : „începând cu plantele cele mai perfecte și terminând cu cele mai imperfecte“. Nomenclatura a fost : „cea latină adoptată de magistrii științei (De Candolle, M. Lindlei, St. Endlicher, A. Richard, Linne ș.a.)“. Lista plantelor cultivate în această grădină, în număr de 2 500 specii, a fost publicată de Dr. An. Fătu abia în 1871. Plantele care populau grădina proveneau, în marea lor majoritate, din flora Moldovei, iar restul au fost procurate din străinătate. După relatările întemeietorului ei, în această grădină erau două corpuri de sere, unul pentru plantele din regiunile tropicale și unul pentru cele din zona temperată....

În discursul său de recepție, Fătu spune, cu oarecare mândrie, că : „grădina sa botanică s-a prezentat cu 307 exponate la expoziția regională din 1865, de la Frumoasa (Iași) organizată de Ion Ionescu de la Brad, unde a primit medalia de argint pentru cele expuse“, premiul obținut fiind o afirmare și confirmare a lui ca mare botanist.

Descrierea cea mai completă a acestei grădini, însoțită de unele aprecieri asupra rolului și menirii ei, ne-au rămas de la Ion Ionescu de la Brad care, în „Catalogu cu produsele României expuse la Frumoasa“ (1865), consemnează următoarele : „În această grădină plantele sînt distribuite după sistemul grădinii botanice, din Paris, adică pe familii și în straturi despărțite de alei. Întinderea grădinii trece de un ha de pămînt. Ea este situată astfel încît intrunește mai multe regiuni, de la cele de jos și pînă la cele mai ridicate, căci purcede din șesul Bahluiului și se suie pînă în sprinceana dealului unde sînt izvoare și care este paralelă cu ulița Iașului ce duce la Păcurari. În grădină se găsesc 1 500 de specii de plante indigene și exotice, cele mai multe fiind indigene, grădina D-lui Fătu reprezentînd flora acestei părți a României. Dar scopul înființării acestei grădini botanice a fost mai înalt, mai vast, a fost ca ea să servească la învățătura tinerimii din școala superioară din Iași pentru care D-l Fătu n-a crutat nici un fel de sacrificii“.

În această grădină Fătu a ținut o mare parte din cursurile sale de botanică și, tot de aici își recolta materialul didactic intuitiv pentru cursuri și lucrări practice.

Astăzi de grădina botanică a Dr. Fătu ne mai amintește denumirea atribuită străzii Boholinului, care o mărginea, de str. Florilor, iar în memoria întemeietorului ei, o mică străduță care o mărginea și pe care se mai găsește căsuța lui Fătu, îi poartă numele.

Dr. An. Fătu a fost unul din cei mai mari filantropi ai neamului românesc, sprijinind, nu numai prin întreaga sa activitate de medic, dascăl și om de mare suflet și inimă ridicarea țării și a poporului prin învățatură și știință, ci sacrificând acestui scop întreaga sa agoniseală.

Pentru îndeplinirea acestor nobile idealuri, așa după cum s-a mai arătat, în anul 1856, pentru înființarea grădinii botanice el a cheltuit 50 000 lei iar în anul 1876, face o donație de 17 000 franci Casei Sf. Spiridon „pentru ca din venitul de 10% să se întrețină 5 paturi pentru copii bolnavi a căror vîrstă nu depășește 10 ani“.

În anul 1855, A. Fătu a solicitat guvernului Moldovei, și a obținut autorizația, de a înființa o „Societate care să aibă drept scop de a veni în sprijinul elevilor români, dotați, care terminîndu-și studiile în școlile naționale nu aveau mijloace materiale necesare pentru a-și continua studiile la o facultate în străinătate pentru a-și face o carieră. În acest scop el a pus bazele „Societății“ (fundației) printr-o donație de 1 000 ducăți, adică 11 750 franci.

În discursul de inaugurare a Societății, adresîndu-se tineretului, Fătu spunea : „cînd vorbim de știință și cultură înțelegem dezvoltare proporțională a tuturor facultăților intelectuale și morale, căci dacă virtutea va lipsi și cultura noastră nu se va compune decît dintr-o poleitură superficială, atunci se vor ascunde cele mai urite patimi sub vălul uniform și poleit al politeței“. Și mai departe el spunea : „Junimea să învețe în țările străine năravurile cele bune ; să și le însușească și să le transmită apoi, la întoarcere în țară, concetățenilor lor. În felul acesta vor fi buni patrioți“. Acest exemplu generos a fost urmat de numeroși oameni de inimă și suflet, care, prin donațiile făcute au creat „Societății“ posibilitatea de a transpune în viață ideea patriotică pe care o inspirase. Mulți dintre studenții care au beneficiat de acest sprijin material, revenind în țară, au avut un mare aport la ridicarea culturală și științifică a țării, printre aceștia numărîndu-se și V.A. Urechia.

Pentru stimularea activității de cercetare științifică în țara noastră, în anul 1872, cu ocazia alegerii sale ca membru al Academiei Române, el face o donație de 10 000 lei pentru ca din venitul acestei sume să se constituie premii pentru o hartă științifică geologică a României, cît și pentru efectuarea unor studii de Botanică, Geologie, Zoologie și, în general, pentru studii din domeniul științelor naturale, studii care să fie prezentate la secția de Șt. Naturale a Soc. Academiei Române și care să fie scrise obligatoriu în limba română. Legat de aceste donații, V.A. Urechia spunea că : „...ele nu proveneau din prisosul unei averi ci din neajunsurile unei pungi de muncă și de privațiuni“.

Ca dascăl, dr. Fătu și-a încununat cariera ocupînd în anul 1876, prin concurs, catedra de botanică de la Universitatea ieșeană. După patru ani de muncă la catedră el elaborează primul manual românesc de botanică pentru universități, din care publică la Iași, în 1880 partea întâi : Elemente de Botanică ; partea a doua rămîne sub formă de manuscris. Acest manual, la elaborarea căruia Fătu a utilizat cele mai noi tratate ale timpului, a constituit, mulți ani, cartea de căpetenie în pregătirea studenților de la facultățile de științe, medicină și agricultură, aducînd servicii inestimabile. În prefața acestui manual Fătu consemnează următoarele : „Dorința principală ce am avut la publicarea acestei opere a fost de a crușa, după putință, prețiosul timp al studenților ce se pierde prin copierea de manuscrise“.

Activitatea științifică a dr. Fătu concretizată în peste 3 000 de pagini publicate, începînd cu teza sa de doctorat și încheind cu manualul de Botanică, a fost deosebit de bogată și variată, el fiind unul din cei mai mari creatori și animatori ai cercetării științifice din cea de a doua jumătate a secolului trecut.

Vasta sa activitate științifică i-a fost recunoscută prin alegerea ca : Membru al Societății Medicilor și Naturaliștilor din Iași, unde a fost președinte din 1872 și pînă la sfîrșitul vieții sale (1886) ; membru corespondent al Societății Medicochirurgicale din București ; membru al Societății Sileziene pentru dezvoltarea științelor ; membru onorific al Societății de Științe Naturale al ducatului Nassau ; președinte al Societății pentru instruirea (educarea) Poporului în România, secția Iași ; membru al Academiei Române etc.

Dr. An. Fătu a desfășurat și o vastă activitate social-obștească și politică. În 1857 a fost ales deputat în Divanul Ad-hoc, unde a luptat pentru unire, ca unionist, alături de M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, Costachi Negri, Al. I. Cuza ș.a. În 1866 este ales deputat, de către colegiul micilor proprietari, în camera deputaților unde a fost ales Vicepreședinte. În 1868 este ales din nou deputat și apoi Președinte al Camerii deputaților, iar în 1869 a fost ales senator al colegiului al II-lea Iași.

A încetat din viață la 3 martie 1886. Disparația sa a fost omagiată în ședințele Academiei Române din 7, 11 și 19 martie, unde s-au adus, de către Ion Ghica și G. Barițiu, omagii deosebite vieții și operei celui ce a fost : un mare medic, naturalist, dascăl, om de știință și mare filantrop.

Bărbați ca An. Fătu sînt expresia și exponenții epocii lor. Ei prind și amplifică forțele și năzuințele contemporanilor ; ei rînduiesc și transformă în realizări ceea ce este la aceștia aspirație timidă și nedefinită ; ei duc faclele de lumină în întuneric și luminează drumurile viitorului.

Precum pămîntul aspiră ploile și le redă în seva plantelor și în apa limpede a izvoarelor, tot așa a aspirat și Anastasie Fătu tot ce era principiu fecund și generos în opera sa, redînd apoi contemporanilor seva faptelor și izvoarele cristaline ale gîndirii sale.

A avut multă amărăciune de la oameni, iar regimurile burgheze l-au dat uitării, dar istoria i-a dat dreptate, el s-a făcut nemuritor prin fapte mari, naționale și patriotice, pe care le-a săvîrșit.

Urmașii lui de breaslă, biologii și medicii, au cultivat, cu toată ardoarea însă, flacăra recunoștinței profesionale, ca o datorie sacră față de ilustrul lor înaintaș.

Ca un omagiu, Grădina Botanică ieșeană, al cărei ctitor este, i-a înălțat un bust, iar Universitatea, al cărei dascăl a fost, i-a așezat chipul în galeria marilor dascăli și învățați care au slujit-o în cei peste 125 de ani de existență.

Fie ca figura luminoasă și blîndă a marelui dascăl, cărturar, om de știință, revoluționar, patriot și filantrop, care a contribuit la punerea temeliei culturii și științei noastre naționale, cu tezaurul minții, cu inima lui mare și bună, cu sufletul lui ales, cu toată agoniseala sa materială, să călăuzească în continuare pașii noilor generații de elevi și studenți, de medici și biologi, de dascăli și oameni de știință.